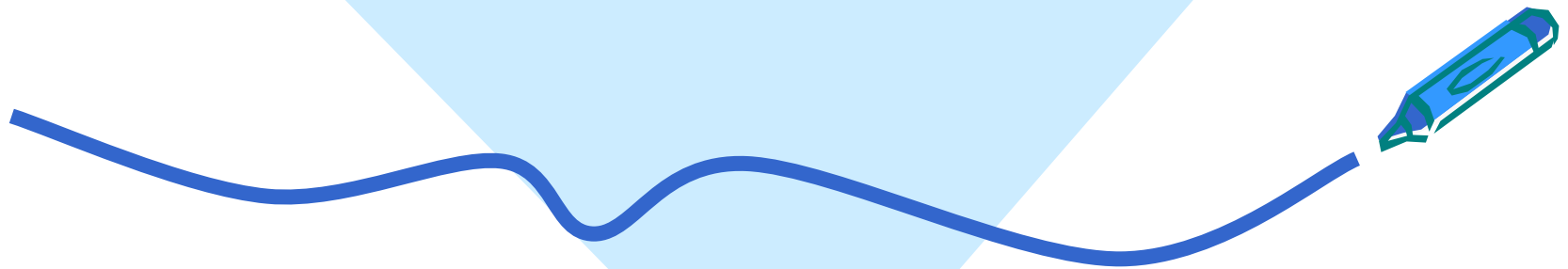

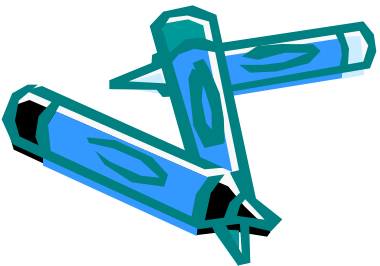
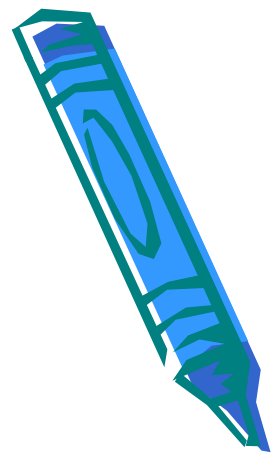

Сучасна українська
літературна мова.
СТИЛІСТИКА

ЛЕКЦІЯ 1.

Стилістика. Стилль.
Функціональні
стилі.

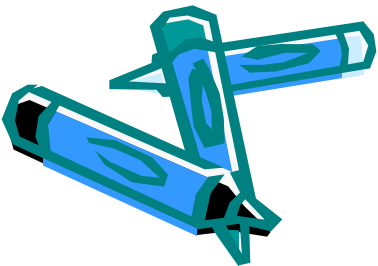

ЛІТЕРАТУРА

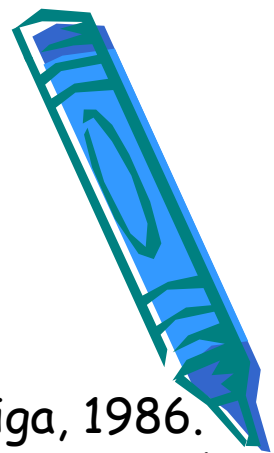

ОБОВ'ЯЗКОВА

1. Пономарів О.Д. *Стилістика сучасної української мови.* - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2000.
2. Дудик П.С. *Стилістика української мови: Навчальний посібник.* - К.: Видавничий центр «Академія», 2005.

ЛИТЕРАТУРА

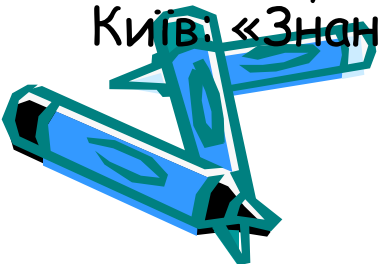
ДОДАТКОВА:

1. Brozović D. Standardni jezik. - Zagreb: Matica Hrvatska, 1970.
2. Filipović R. *Teorija jezika u kontaktu.* (JAZU) - Zagreb: Školska knjiga, 1986.
3. Filipović R., Menac A. *Engleski element u hrvatskome i ruskom jeziku.* - Zagreb: Školska knjiga, 2005.
4. Fink-Arsovski Ž. *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema.* - Zagreb: Knjigra, 2006.
5. Katnić-Bakaršić M. *Lingvistička stilistika.* - Research support scheme, 1999.
6. Menac, A. *Hrvatska frazeologija.* - Zagreb: Knjigra, 2007.
7. Menac A., Trostinska R. *Hrvatsko-rusko-ukrajinski frazeološki rječnik.* - Zagreb: Zavod za lingv. FF Sveuč. u Zagrebu, 1993.
8. Mihaljević, M. *Frazemi kroz funkcionalne stilove. Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika.* - 53 (2006), 1 ; str. 1-15.
9. Muhvić-Dimanovski V. *Neologizmi: Problemi teorije i primjene.* - Zagreb: FF press, 2005.
0. Pranjković, I. *Funkcionalni stilovi i sintaksa. Suvremena lingvistika .* - 22 (1996), 1-2 ; str. 519-527.
1. Silić J. *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika.* - Zagreb, 2006.

ЛІТЕРАТУРА

2. Sočanac L., Žagar-Szentesi O., Dragičević D. i dr. *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima*. - Zagreb, 2005. Sarić L. *Antonimija u hrvatskome jeziku: semantički, tvorbeni i sintaktički opis*. - Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2007.
3. Tafra, B. *Od riječi do rječnika*. - Zagreb: Školska knjiga, 2005.
4. Tošović, B. *Funkcionalni stilovi*. - Sarajevo: [Sjetlost](#), 1988.
5. Trostinska, R., Popović, M. O međujezičnoj homonimiji, hrvatskosrpsko-ruskoj i hrvatskosrpsko-ukrajinskoj. - *Rječnik i društvo* - Zagreb: HAZU. - Str. 299-305.
6. Ставицька Л. *Арго, жаргон, сленг*. - К.: Критика, 2005.
7. Ставицька Л. *Український жаргон. Словник*. - К.: Критика, 2005.
8. Ставицька Л. *Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. Обсценізми, евфемізми, сексуалізми*. - Київ: Критика, 2008.
9. Ужченко, В.Д., Ужченко, Д.В. *Фразеологія сучасної української мови*. - Київ: «Знання», 2007.

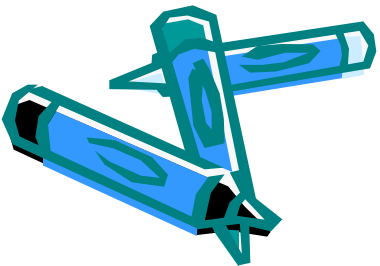
ЗАВДАННЯ СТИЛІСТИКИ

1. навчити студентів розрізняти особливості українського мовлення в різних сферах функціонування мови (у повсякденній, офіційній, науковій, публіцистичній сферах і в художній літературі) та різноманітних мовленнєвих ситуаціях;
2. навчити студентів свідомо відбирати українські мовностилістичні засоби для повноцінної й ефективної передачі відповідної інформації;
3. розвинути у студентів вміння й навички порівняльно-стилістичного аналізу;
4. підготувати студентів до перекладу різножанрових текстів.

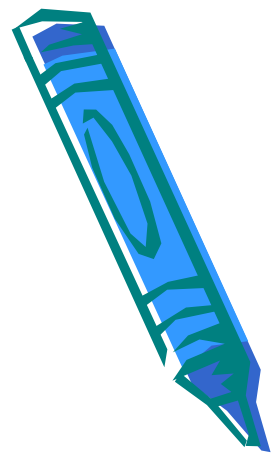

СТАНОВЛЕННЯ СТИЛІСТИКИ

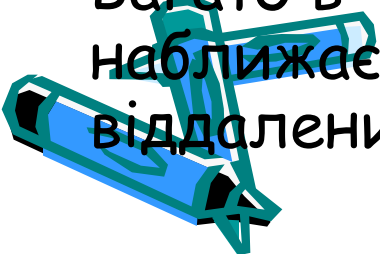
- ІМПРЕСІОНІСТИЧНА
- СТРУКТУРАЛІСТСЬКА
- ПОСТСТРУКТУРАЛІСТСЬКА

ІМПРЕСІОНІСТИЧНА

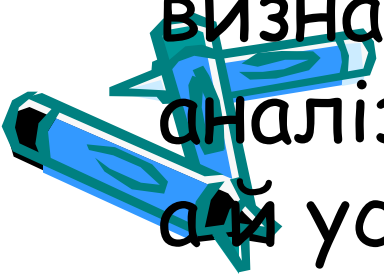
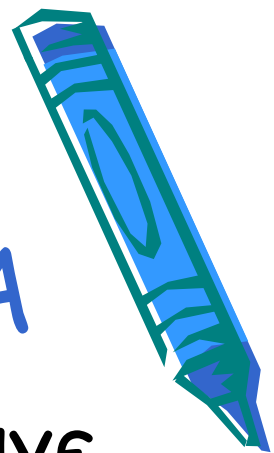
- Відзначається тим, що предметом її вивчення є літературний твір, тобто його мова.
- Аналіз твору здійснюється меншою мірою з об'єктивної лінгвістичної точки зору, а значною мірою застосовуються суб'єктивні критерії.
- Для стилістів цієї школи форма і зміст є двома протилежними категоріями, а, аналізуючи форму певного твору, стилісти намагаються дати цьому творові оцінку щодо досягнутого серед читацької публіки успіху і т.п.
- Багато в чому дискурс імпресіоністичної стилістики наближається до дискурсу есе чи критичних статей, і є віддаленим від наукового лінгвістичного підходу.

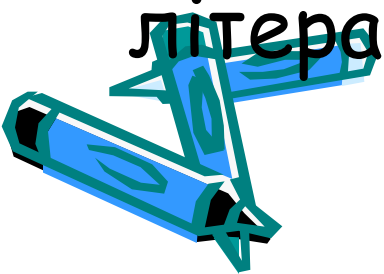
СТРУКТУРАЛІСТСЬКА

- Впродовж останніх десятиріч домінує саме ця стилістична школа. Її представники - це лінгвісти-структуралісти, які вважають, що з допомогою строгих лінгвістичних підходів можливо глибше і точніше проаналізувати літературні тексти, тобто визначити їх стиль, а з іншого боку можна аналізувати не тільки літературні тексти, а й усі інші види текстів.

СТРУКТУРАЛІСТСЬКА

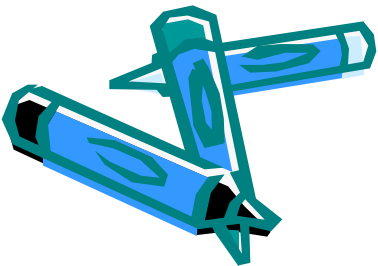
- Лінгвостилістика цього типу вивчає мову літературних творів, мову певного автора/письменника чи групи письменників (звідси походять заголовки типу *Мова сучасної прози/поезії/драми* і под.).
- Лінгвістів-структуралістів у художній літературі перш за все цікавить мова.

ПОСТСТРУКТУРАЛІСТСЬКА

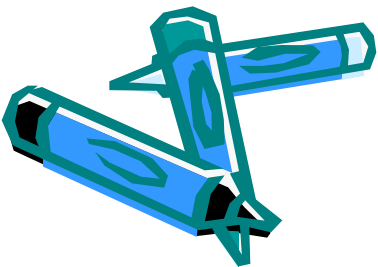

- ПС витлумачується як критичний аналіз дискурсу як політичного процесу, в якому «інтерпретація є невіддільною від аналізу; тлумачення є невіддільним від дескрипції; критика є невіддільною від практики» (Birch, 1994).

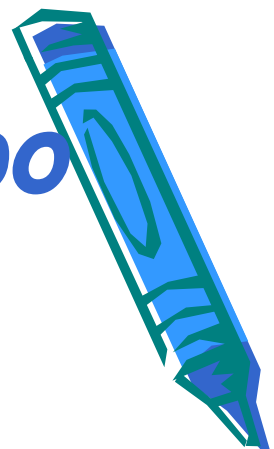

ІНШІ НАПРЯМКИ У СТИЛІСТИЦІ

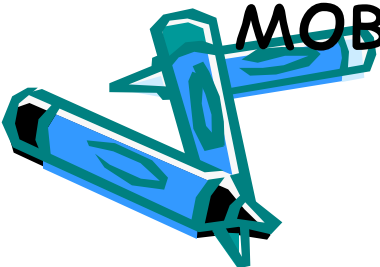
- **Стилїстика як наука про виражальнї засоби**
- **Стилїстика певної особи**
- **Контрастивна (зїставно - протиставна) стилїстика**
- **Функцїональна стилїстика**

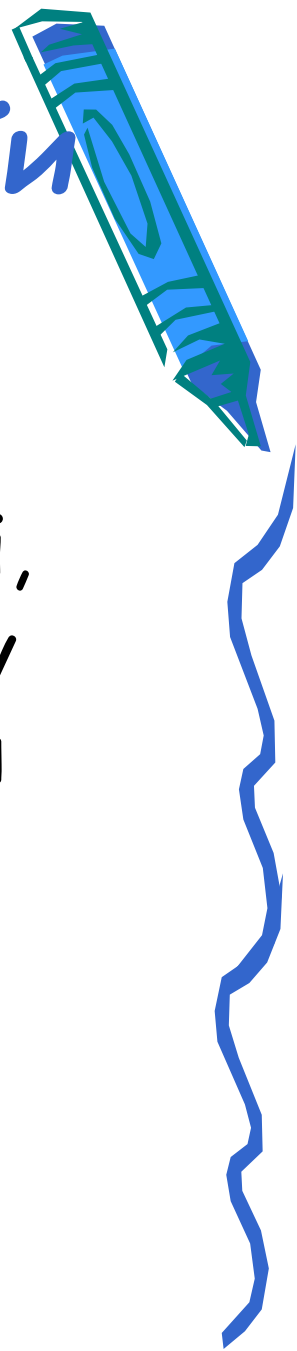
Стилїстика як наука про виражальні засоби

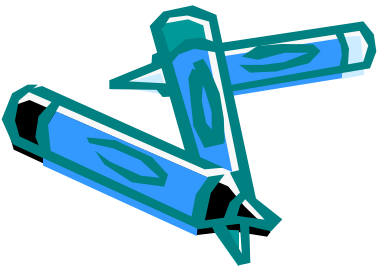
- Її засновником є француз Шарль Баллі (Charles Bally). Предметом вивчення цієї галузі Ш. Баллі вважав "емоціональну експресію елементів мовної системи, а також взаємодію мовленнєвих фактів, які сприяють формуванню системи виражальних засобів тієї чи іншої мови"

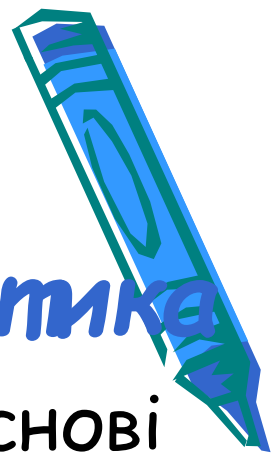

Стилiстика певної особи

- Вивчає перш за все мову окремої особи, тобто мову письменників і, крім цього, на думку Жана Жіроду (Guiraud) вивчає генетичні зв'язки між мовою і тим, хто нею користується.

Контрастивна

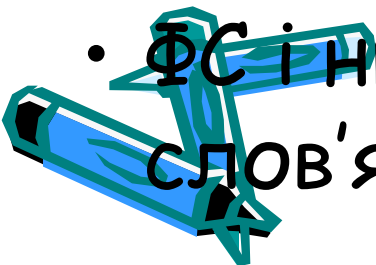
(зіставно - протиставна) стилістика

- Вивчає стилістичні явища двох мов на основі зіставлення.
- Цей різновид стилістики показує різницю між стилістемами в різних мовах, різницю у функціонально-стилістичній приналежності окремих мовних одиниць існування різних стилів і підстилів.
- Практичне застосування даної стилістики можливе при перекладі з однієї мови на іншу, при складанні підручників, а також формуванні стилістичних знань, умінь і навичок у осіб, які вивчають іноземну мову.

Функціональна стилістика

- Є частиною структуралістської стилістики.
- Її завдання – вивчення теорії, класифікація і опис функціональних стилів, підстилів і жанрів.
- Зародилася ФС в Росії під впливом Празького лінгвістичного гуртка.
- ФС і нині найактивніше розвивається у слов'янських країнах.

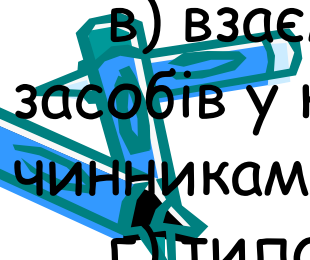
ВАЗНАЧЕННЯ СТИЛІСТИКИ

о Світлана ЄРМОЛЕНКО. "Нариси з української словесності..." (1999 р.)

"Стилістика (лінгвостилістика) - розділ мовознавства, що вивчає:

- а) закономірності існування й структурну будову суспільно зумовлених різновидів мови - функціональних стилів;
- б) мовні одиниці щодо їх додаткового експресивно-стильового забарвлення;
- в) взаємодію різних рівнів словесно-виразових засобів у конкретному тексті, зв'язок їх із позамовними чинниками;
- г) типологію стильової специфіки текстів" (с. 260).

ВАЗНАЧЕННЯ СТИЛІСТИКИ

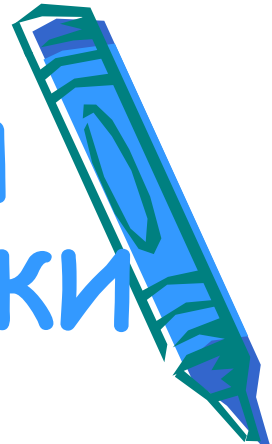

- о О.Пономарів "Стилістика сучасної української мови" (2000 р.) :

"Стилістика вивчає стилістичну диференціацію мови, її функціональні стилі. Це наука про виразові засоби мови, тобто про ті елементи, що приєднуються до власне вираження думки, супроводжують семантичний зміст висловлюваного - емоційно-експресивні та оцінні моменти мовлення" (с. 5).

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СТИЛІСТИКИ

- Перший етап - початковий
(середина ХІХ ст - поч. ХХ ст)

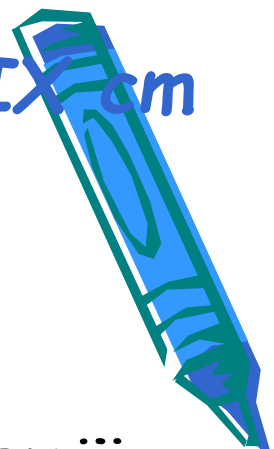
- Другий період - етап становлення (20-ті - 50-ті роки ХХ ст)

- Третій етап - вищий період розвитку (60-ті - 80-ті рр.)

- Четвертий, сучасний етап (початок 90-х років - до сьогодні)

Перший етап - початковий (середина ХІХ ст
- поч. ХХ ст)

○ ПЕРСОНАЛІЇ

В умовах переслідування царизмом української мови її самобутність відстоювали в середині ХІХ ст.

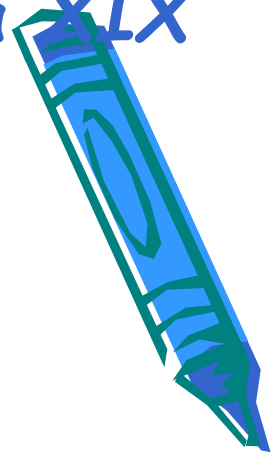
М.Максимович, Л.Лавровський, І.Срезневський, пізніше - О.Потебня, П.Житецький, у Галичині й Закарп. Україні - І.Вагилевич, О.Левицький, Я.Головацький, О.Огоновський та ін.

○ ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ

Мова Т.Шевченка, І.Франка, М.Коцюбинського, Л.Українки, П.Мирного та ін.

Перший етап - початковий (середина XIX ст - поч. XX ст)

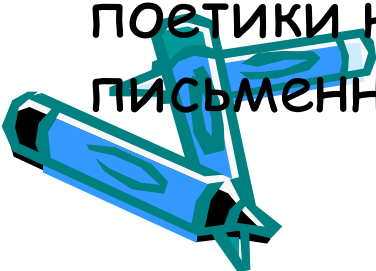
о ПРАЦІ

✓ О.Потебня:

1. "Из записок по теории словесности"
2. (Харків, 1905р.),
3. "З лекцій теорії словесності"(1-ше вид. рос. мовою
4. - Харків, 1894, 1-ше вид. укр. мовою - Харків,
5. 1930р.),
6. розділи праці "Мысль и язык"(Харків, 1862р.).

✓ І.Франко:

"Із секретів поетичної творчості" (Львів, 1898р.) - сформульовано низку понять стилістики й поезики на матеріалі творчості українських письменників.

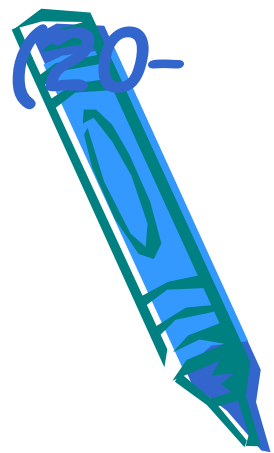
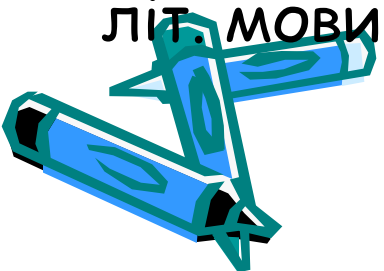
Другий період - етап становлення (20-ті - 50-ті роки ХХ ст)

○ ПЕРСОНАЛІЇ

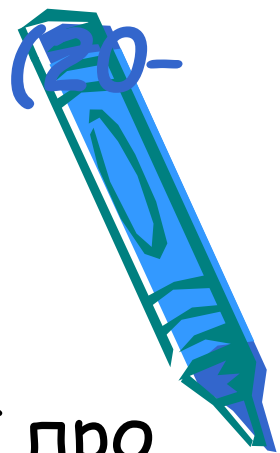
- Л.Щерба, В.Виноградов, Г.Винокур, Л.Булаховський, Борис Ткаченко, В.Ващенко, І.Білодід, Л. Паламарчук.

○ ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ

Мова художньої літератури (стиліст. засоби, ритмомелодика) як сателіт у дослідженні історії укр. літ. мови.

Другий період - етап становлення (20-ті - 50-ті роки ХХ ст)

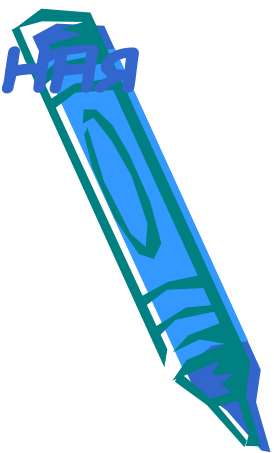

о ПРАЦІ

- **Л. А. Булаховський:** "Лекції з основ мовознавства" (1931-1932 рр.) - ввів лекції про стилістичні засоби, про ритмомелодику.
- "Нариси з загального мовознавства" (К., 1955) - мова творів Т. Шевченка, М. Рильського та ін.
- **Борис Ткаченко:** "Нарис української стилістики" (5 лекцій) - у теоретичній частині цієї праці, виданої в 1929 році у Харкові, простежується використання положень "Французької стилістики" Ш. Баллі, проте цінність її полягала у висвітленні стилістичних явищ української мови, залученні широкого матеріалу з художньої літератури, фольклору, народно-розмовної мови.

Другий період - етап становлення (20-ті - 50-ті роки ХХ ст)

○ ПРАЦІ

- ✓ В.Ващенко: "Мова творів Т.Г.Шевченка"
- ✓ І.Білодід: "Т.Г.Шевченко в історії української літературної мови", а також праці ученого про мову Ю.Яновського, О.Довженка, М.Рильського та ін.
- ✓ Л.Паламарчук: "Лексична синоніміка художніх творів М.М. Коцюбинського".

Третій етап - вищий період розвитку (60-ті - 80-ті рр.)

○ ПЕРСОНАЛІЇ

А.Коваль, М.Жовтобрюх, В.Ващенко, І.Чередниченко.

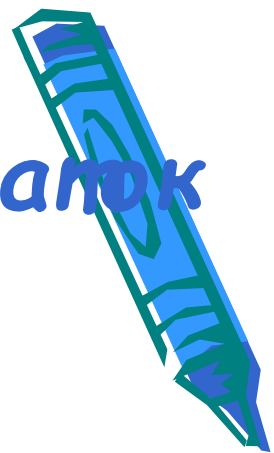
○ ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ

Основним напрямком стає лінгвостилістика.

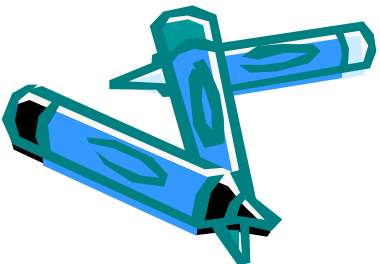
○ ПРАЦІ

- ✓ М.Жовтобрюх: "Мова української преси" (1963), "Мова української періодичної преси" (1970).
- ✓ А.Коваль: "Науковий стиль сучасної української літературної мови" (1970), "Закономірності розвитку українського усного літературного мовлення" (1965).
- ✓ В.Ващенко: "Стилістичні явища в українській мові" (Харків, 1958).
- ✓ І.Чередниченко: "Нариси з загальної стилістики сучасної української мови" (1962).

Четвертий, сучасний етап (початок 90-х років - до сьогодні)

- **ПЕРСОНАЛІЇ**
- О.Пономарів, С.Єрмоленко, Л.Мацько, О.Сербенська, М.Пентилюк, М.Пилинський, В.Радчук та ін.

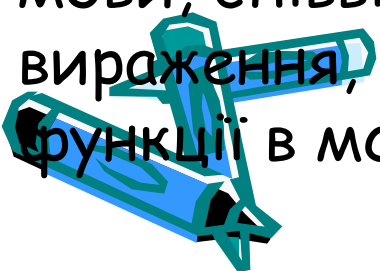

СТИЛЬ

Походить від латинського *stilus* -
"загострена паличка для писання".

В. В. Виноградов:

"Стиль - це суспільно усвідомлена і функціонально зумовлена внутрішньо об'єднана сукупність прийомів уживання, відбору й поєднання засобів мовного спілкування у сфері тієї чи іншої загальнонародної, загальнонаціональної мови, співвідносна з іншими такими ж способами вираження, що служать для інших цілей, виконують інші функції в мовній суспільній практиці даного народу."

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТИЛЬ

○ О. Пономарів:

Функціональний стиль – різновид мовлення з властивими йому лексичними, фразеологічними, морфологічно-синтаксичними, орфографічно-акцентуаційними засобами, використовуваний для здійснення однієї з функцій мови – спілкування, повідомлення та впливу (ст. 6).

НОРМИ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

1. **Фонетичні/орфоепічні** (вимова голосних і приголосних, наголошування).
2. **Орфографічні** (написання слів).
3. **Лексико-фразеологічні** (слововживання).
4. **Граматичні** (морфологічні (норми вживання слів у випадку їх видозмінювання) і синтаксичні (усталені зразки побудови речень)).
5. **Стилістичні** (відбір мовних елементів відповідно до умов/потреб спілкування).

